

K R O N I K A

Za Milanem Jelínkem

Když jsme četli na stránkách „Bohemistky“ v loňském ročníku článek Evy Minářové *Milan Jelínek jubilující*, který byl věnován jeho odbornému profilu i životní dráze u příležitosti 90. narozenin, netušili jsme, že několik málo měsíců nato už nebude mezi námi. Není třeba opakovat vše, co bylo nedávno o jeho všestranném působení řečeno, připomeňme tedy jen jeho přínos k rozvoji bohemistiky, a hlavně několika disciplín, jimž se po celý život věnoval.

Jeho profesní dráha byla vlivem doby roztržena do dvou úseků, dvacet počátečních let rozletu (do r. 1970) a další etapa až po r. 1990, ale jeho odborné směřování bylo souvislé, kontinuita myšlenek nepřerušena, a i když nemohl v mezidobí publikovat, resp. občas publikoval v interních textech nebo pod zapůjčenými jmény, využil času k pracím přípravným, ale také k činnosti politické – spolu s manželkou vydávali zejména po r. 1980 samizdatovou literaturu a organizovali bytové semináře. Nebylo mu dáno vydat samostatné knihy kromě juvenilního *O jazyku a stylu novin* z r. 1957 a interního tisku *Stylistické studie* (1974), byl však autorem rozsáhlých statí, které vstoupily do reprezentačních děl české lingvistiky nebo vyšly v zahraničí. Mám tu na mysli zejména podíl na knížce *Tvoření slov v češtině 2* (1967) a *Mluvnici češtiny I* (1986 – tam pod zapůjčeným jménem kolegy), kam přispěl kapitolami o tvoření kompozit, ale zejména jeho *Stylistiku v Příruční mluvnici češtiny* (1996) nebo kapitolu *Purismus v Dějinách české jazykovědné bohemistiky* (2007). Schopnost reagovat odborně na aktuální potřeby vyjadřovací praxe projevil jako spoluautor a editor knížky *Argumentace a umění komunikovat* (spolueditorství B. Švandová, 1999); rétorika se totiž dostala po r. 1989 do popředí zájmu odborníků i praktiků, ale skutečně fundovaných knih k tématu, které by braly v úvahu specifika českého prostředí, byl a dosud je nedostatek. Bohužel se neuskutečnilo nové, doplněné a aktualizované vydání knížky, na němž pracoval. Jako editora známe Jelínka z mnoha dalších knih, organizační schopnosti uplatnil také při vedení sekce *Stylistika* v rámci *Encyklopedického slovníku češtiny* (2002); její novou podobu, která právě vzniká, už, vědom si úbytku vlastních sil, předal jiným.

Tematické stylu, stylizace a jazykové kultury věnoval Jelínek i řadu menších prací, nevyhýbal se ani činnosti popularizační, analyzoval jazyk a styl různých osobností, typů textů, myslel na vyjadřovací praxi. Zdánlivě tedy jsou jeho odborné práce velmi polytematické, ve skutečnosti jde však o souvislý sled propojených myšlenek, kde je-

den pohled vede k dalšímu promýšlení věci, a to věci z hlediska češtiny a jejích proměn velmi důležitému a z hlediska teoretického uchopení češtiny podnětnému. Hluboké poznání jazyka a jeho dějů vedlo k tématu, v němž byl a asi i zůstane výsostným odborníkem: českému purismu a jeho chápání v evropském rámci. Vytvořil jedinečnou databázi puristických zákazů a doporučení, která čeká na zpřístupnění dalším badatelům. Poučeně se vyjadřoval k otázkám moderní české jazykové kultury, k jejichž řešení přispíval jak už připomenutými popularizujícími články, tak studii o vývoji kodifikace gramatické i lexikální a teoretickým promýšlením. Byl v takových pracích velkorysý, ale módním vlnám neustupoval. Podobně reagoval i v diskusích a ve svých konferenčních vystoupeních doma i v zahraničí, pro něž nacházel síly i v době, kdy se jiní už odmlčeli.

V posledních letech pracoval na vzpomínkách; část životní dráhy, kterou se do nich rozhodl zahrnout, je jím zpracována a připravuje se k vydání. Jistě se tím doplní naše znalosti o minulosti, jejíž výsledky a důsledky nás provázejí.

Plodný život profesora PhDr. Milana Jelínka, CSc., dr. h. k., se uzavřel 30. ledna 2014, svým dílem je však stále přítomen a svými vzpomínkami k nám ještě promluví.

Marie Krčmová, Brno